

Research Article

AN INVESTIGATION OF PHUBBING BEHAVIORS IN UNIVERSITY STUDENTS

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYOTELİZM (PHUBBING) DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Berkin Hanaylı¹Güler Tozkoparan²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Buharkent Meslek Yüksekokulu, Aydın Türkiye, berkin.hanayli@adu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-6590-2038

² Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir Türkiye, g.tozkoparan@deu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9082-7092

Article Info:

Received: January, 12, 2025

Revised: May, 06, 2025

Accepted: May, 30, 2025

Keywords:*Phubbing,**University Students**Technology***Anahtar Kelimeler:***Sosyotelizm**Üniversite Öğrencileri**Teknoloji*

DOI:10.46238/jobda.1618406

ABSTRACT

This study aims to determine the level of phubbing behavior among university students, to reveal its sub-dimensions, and to comprehensively evaluate whether it shows significant differences according to demographic variables. The research seeks to move beyond the partial and limited findings in the literature by drawing attention to the potential impact of communication and interaction habits acquired during higher education on individuals' future social and professional lives. The sample of the study consists of 500 university students enrolled at Dokuz Eylul University and Aydın Adnan Menderes University, representing various class levels, age groups, genders, and types of education. Data were collected using the survey method, and the General Tendency to Phubbing Scale developed by Chotpitayasunondh and Douglas (2018) and adapted into Turkish by Göksün (2019) was employed to measure phubbing behaviors. The scale comprises four sub-dimensions: nomophobia, interpersonal conflict, self-isolation, and problem awareness. SPSS Statistics and SPSS Amos programs were used for the statistical analysis of the data. The findings of the research reveal that phubbing behaviors significantly differ according to students' demographic characteristics. The results also indicate that phubbing tendencies among university students have a multidimensional structure; the sub-dimensions vary across demographic variables, and this situation provides an important basis for future intervention programs, awareness-raising efforts, and policy development processes. In this respect, the study contributes to a more holistic and in-depth understanding of the phenomenon of phubbing.

Öz

Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasındaki sosyotelizm (phubbing) davranış düzeyini belirlemeyi, bu davranışın alt boyutlarını ortaya koymayı ve demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini kapsamlı bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, yükseköğretim sürecinde edinilen iletişim ve etkileşim alışkanlıklarının, bireylerin gelecekteki sosyal ve mesleki yaşamlarını etkileme potansiyeline dikkat çekerek, literatürdeki kısmi ve sınırlı bulguların ötesine geçmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğrenim gören; farklı sınıf düzeyleri, yaş grupları, cinsiyet ve öğrenim türlerini temsil eden toplam 500 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler survey yöntemiyle toplanmış; sosyotelizm davranışlarını ölçmek amacıyla Chotpitayasunondh ve Douglas (2018) tarafından geliştirilen ve Göksün (2019) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 15 maddelik Genel Sosyotelist Olma (GSO) Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problem farkındalığı olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS Statistics ve SPSS Amos programlarından yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, sosyotelizm davranışlarının öğrencilerin demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, üniversite öğrencileri arasındaki sosyotelizm eğilimlerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu; alt boyutların demografik değişkenler açısından farklılık gösterdiğini ve bu durumun, gelecekte uygulanabilecek müdahale programları, farkındalık artırma çalışmaları ve politika geliştirme süreçleri için önemli bir temel oluşturduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, sosyotelizm olgusunun daha bütüncül ve derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

© 2024 JOBDA All rights reserved

1 | GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler, gündelik yaşamın birçok alanını etkileyerek bireylerin iletişim biçimlerinden bilişsel süreçlerine, toplumsal normlardan kişisel alışkanlıklara kadar çeşitli dönüşümlere neden olmaktadır. Bu dönüşümün dikkat çeken yansımalarından biri olan “sosyotelizm” (phubbing), bireylerin yüz yüze iletişim hâlindeyken telefonlarına odaklanarak sosyal etkileşimi ikinci plana atmaları ve günlük sorumluluklarını ihmal etmeleri şeklinde görülmektedir (Sülü Akgül, 2023, s. 73). Sosyotelizm, yabancı literatürde sosyal kaygı, depresyon, kişilerarası ilişkiler, empati, toplumsal yarar ve psikolojik iyi oluş gibi konularla birlikte incelenmiştir (Büttner vd., 2021; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018; Schokkenbroek vd., 2022). Bunun yanı sıra, aile, romantik ilişkiler ve üniversite öğrencileri bağlamında sosyotelizmin olumsuz etkileri de araştırılmış; ilişki memnuniyeti, iletişim kalitesi ve bağlanma stilleri gibi aracı mekanizmalar belirlenmiştir (Wang vd., 2024; Rahmah ve Sanyata, 2024; Zhan vd., 2022; Wang vd., 2021, Fleming, 2024; David ve Roberts, 2021). Akıllı telefon bağımlılığı, FOMO, düşük öz kontrol ve narsisizm gibi bireysel faktörlerin sosyotelizm ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Franchina vd., 2018; Grieve ve March, 2020). Ayrıca, kişinin sosyal medyadan aldığı duygusal desteğin sosyotelizm davranışlarını önemli ölçüde etkilediği belirtilmiştir (Fang, 2020). Araştırmalar, algılanan ebeveyn sosyotelizmi (Zhang vd., 2023; Harianti ve Kurniawan, 2022), akıllı telefon bağımlılığı (T’ng vd., 2018), gelişmeleri kaçırma korkusu (FOMO) (Franchina vd., 2018) ve düşük öz kontrolün (Isrofin ve Munawaroh, 2021; Permata vd., 2023) sosyotelizm ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yerli literatürde sosyotelizm kavramı, Karadağ ve arkadaşları (2015) tarafından teknolojik bağımlılıkların bir türü olarak ele alınmış ve bireylerin sosyal etkileşimleri üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bu kavram, dijital bağımlılık, dijital yerliler ve ebeveyn-çocuk ilişkileri gibi farklı bağlamlarda da incelenmiştir (Ünal ve Yıldırım, 2020; Sepetçi vd., 2021). Büyükgebiz Koca’nın (2019) çalışması, sosyotelizm ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde analiz etmiş ve bu davranışın kişilerarası ilişkiler üzerindeki olumsuz etkileri ile sosyal bağları zayıflatma potansiyeline dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra, takıntılı mesajlaşma (Güley vd., 2023), nomofobi (Aykaç ve Yıldırım, 2021), dijital yerlilik (Ünal ve Yıldırım, 2020), can sıkıntısı, gelişmeleri kaçırma korkusu (Sepetçi vd., 2021), sosyotelizme maruz kalma düzeyleri (Sarı vd., 2023) ve sosyotelist olma durumları (Sarı vd., 2023) gibi değişkenlerin de sosyotelizmle ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bazı araştırmalar ise öğrencilerin, sosyotelizmi rahatsız edici ve saygısız bir davranış olarak değerlendirdikleri halde, bu tutumu kendilerinin de sergileyebildiklerini ortaya koymaktadır (Aagaard, 2019; Isrofin ve Munawaroh, 2021). Günümüzde dijital çağın etkisiyle artan teknoloji kullanımı, sosyotelizm davranışının toplumsal ilişkiler ve sosyal beceriler üzerinde uzun vadeli olumsuz etkiler yaratabileceğini göstermekte ve bu durum konunun önemini giderek artırmaktadır. Bu bağlamda, özellikle üniversite öğrencilerinin sosyal ağ yapılarının, sosyal destek algılarının ve yüz yüze iletişim becerilerinin nasıl etkilendiğinin incelenmesi, sağlıklı sosyal ilişkilerin desteklenmesi açısından büyük bir değer taşımaktadır. Mevcut araştırmalar genellikle belirli değişkenlere (örneğin, akıllı telefon bağımlılığı, nomofobi, FOMO, takıntılı mesajlaşma) odaklanmakta ve bu durum, sosyotelizmin çok yönlü yapısını tam olarak ortaya koymayı zorlaştırmaktadır. Üniversite öğrencilerine yönelik çalışmaların sayısı artmakla birlikte, sosyotelizmin tüm boyutlarının (örneğin; kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma, problem farkındalığı) birlikte ele alındığı ve bu boyutların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm gibi demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin kapsamlı biçimde incelendiği çalışmalara hâlâ ihtiyaç vardır. Literatür taramaları, bu ihtiyacın devam ettiğini açıkça göstermektedir. Çalışmalarda genellikle dar bir çerçevede ele alındığı için sosyotelizm davranışının çok yönlü yapısını tam olarak anlamak mümkün olmamaktadır. Bu durum, kavramın tek başına derinlemesine incelenmesine yönelik daha kapsamlı araştırmalara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasında yaygın olan sosyotelizm davranışını kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele almayı hedeflemektedir. Çalışma, yalnızca belirli değişkenlere odaklanmak yerine, sosyotelizmin farklı boyutlarını bütüncül bir şekilde ele alarak; bu boyutların öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm gibi demografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, sosyotelizm davranışını daha yoğun sergileyen katılımcı grupları belirlenerek, bu gruplara yönelik geliştirilebilecek müdahale ve farkındalık programları için sağlam bir temel oluşturulması hedeflenmektedir. Bu yaklaşımla, literatürdeki boşlukların giderilmesi ve sosyotelizmin bireyler ile toplum üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılması amaçlanmaktadır.

2 | LİTERATÜR

Günümüzde mobil teknolojinin hızlı gelişimi, özellikle akıllı telefonların yaygınlaşması, iletişim pratiklerinde köklü dönüşümlere yol açmaktadır (Karadağ, 2017, s.15; Ling, 2012, s.4-5). Bu dönüşüm, bireylerin yalnızca anlık haberleşme ya da bilgi alışverişi yapmalarını değil, aynı zamanda sosyal etkileşimlerini de yeniden tanımlamalarını beraberinde getirmektedir. Akıllı telefonlar aracılığıyla çevrimiçi kalma ihtiyacı, yüz yüze iletişim ortamlarında dikkat dağılmasına neden olmakta; böylece bireylerin aynı fiziksel mekânı paylaştıkları sırada dahi birbirlerini ihmal edebildikleri yeni bir iletişim olgusu ortaya çıkmaktadır (Turkle, 2011, s.155).

2012 yılında Avustralya'da bir kampanya ile kamuoyuna tanıtılan (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016: 9) ve Türkçe literatürde "sosyotelizm" olarak adlandırılan "phubbing" kavramı, sosyal etkileşim sırasında bireylerin telefonlarına aşırı odaklanarak karşılarındaki kişiyi iletişim sürecinde dışlamalarını ifade etmektedir (Karadağ vd., 2015: 1; Roberts ve David, 2016: 134). Bu terim, İngilizce "phone" (telefon) ve "snubbing" (küçümseme) kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. Sosyotelizm, sosyal etkileşimler sırasında cep telefonu kullanımının yol açtığı saygısızlık ve ilgisizlik davranışını tanımlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu davranışı sergileyen kişi "sosyotelist", bu davranışa maruz kalan ise "sosyotelizme maruz kalan" olarak tanımlanmaktadır (Parmaksız, 2021; Uyar ve Ayar, 2024). Akademik yazında hızla yer bulmaya başlayan sosyotelizm, özellikle genç yetişkinler ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaşan araştırmalarla dikkati çekmiştir. Araştırmalar, sosyotelizmin yalnızca anlık bir iletişim sorunu olmaktan öte, sosyal ilişkiler, psikolojik iyi oluş ve aile dinamikleri üzerinde çok boyutlu etkiler doğurduğunu göstermektedir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018, s.3-5; Vanden Abeele, 2020a, s.76).

Sosyotelizm, bireylerin mobil cihaz kullanımına bağlı olarak yüz yüze etkileşim süreçlerini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmaktadır. Literatürde, bu kavramın dört temel boyuttan oluştuğu belirtilmektedir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018). İlk olarak, "nomofobi", bireyin telefonsuz kaldığında yoğun kaygı ve huzursuzluk hissetmesiyle karakterize edilmektedir. "Kişilerarası çatışma", telefon kullanımının sosyal ilişkilerde gerilim ve anlaşmazlıklara yol açmasını ifade etmektedir. "Kendini yalnızlaştırma", bireyin bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde sosyal etkileşimlerden kaçınarak mobil cihazına yönelmesini kapsamaktadır. Son olarak "problem farkındalığı" ise bireyin sosyotelizm davranışının olumsuz sonuçlarını fark etmesine rağmen çoğu zaman bu durumu değiştirme yönünde bir adım atmamasını ifade etmektedir (Alcaide García vd., 2023; Bakır ve Dilmaç, 2023; Bebermeier, 2023; Gavcar vd., 2023).

Sosyotelizm, teknoloji aracılı iletişim ile yüz yüze etkileşim arasındaki dengenin bozulmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu davranışın ortaya çıkmasında internet ve sosyal medya bağımlılığı (Eroğlu vd., 2024), can sıkıntısı ve anksiyete (Sepetçi vd., 2021) ile değişen sosyal normlar (Çaka, 2021) gibi faktörlerin rol oynadığı düşünülmektedir. İnternet ve sosyal medya bağımlılığı, bireyleri gerçek hayattaki etkileşimlerden uzaklaştırırken; can sıkıntısı ve anksiyete gibi olumsuz duygular, bireylerin telefonlarına sığınarak geçici rahatlama aramalarına yol açmaktadır. Ayrıca sosyal normlardaki değişim, bazı ortamlarda akıllı telefon kullanımını normal karşılarlarken diğer ortamlarda kaba ve saygısız olarak algılamaktadır.

Sosyotelizm, bireylerin anlık sosyal onay veya eğlence gibi gereksinimleri için mobil cihazlarına yönelmeleri sonucunda geleneksel iletişim ortamının niteliğini düşürmekte (Baym, 2015, s.25; Roberts ve David, 2016, s.132) ve yüz yüze etkileşime tam katılımı engellemektedir. Bu durumu tetikleyen psikolojik faktörler arasında sosyal medya bağımlılığı, düşük özsaygı, narsisizm ve empati eksikliği yer almaktadır (Grieve vd., 2020; Zhan vd., 2022, s.112).

Araştırmalar, sosyotelizmin kişilerarası ilişkilerde pek çok olumsuz sonuca yol açtığını ortaya koymaktadır. Örneğin, evlilik ilişkilerinde sosyotelizmin yaygınlaşması duygusal yakınlığı zayıflatırabilir (Chen vd., 2021, s.100); ebeveynlerin çocuklarıyla iletişiminde ise ergenlerin öz-kontrol düzeylerinin düşmesi ve depresyon semptomlarının artması gibi sorunlar gözlemlenebilmektedir (Xie vd., 2023, s.215; Xie ve Xie, 2019, s.142). Kuşaklar arası aile içi etkileşimlerde sosyotelizm beklentilerinin ihlali, yaşlı yetişkinlerin duygusal esenliğini olumsuz etkileyebilmektedir (Kadylak, 2019, s.24). Bu olumsuz etkiler, evli çiftlerden akran ilişkilerine, ebeveyn-çocuk etkileşiminden eğitim ve iş ortamlarına kadar geniş bir yelpazede gözlenmekte; sosyotelizmin yalnızlık, düşük benlik saygısı, kaygı ve depresyon gibi duygusal zorluklarla bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır (Sayiner ve Akbağ, 2023, s.90-105). Özellikle iş ortamında sosyotelizm, yöneticilerin astları ile etkileşimleri sırasında dikkat dağıtacak ölçüde telefon kullanması nedeniyle çalışanların güven ve katılımı için gerekli psikolojik koşulları zayıflatmaktadır (Farber, 2016; Roberts ve David, 2017; Roberts ve David, 2020; Sayiner ve Akbağ, 2023, s.100-105).

Sosyotelizmin bireysel iyi oluş üzerindeki etkileri de dikkat çekicidir. Sürekli telefona yönelen bireylerin yalnızlık, sosyal izolasyon, depresyon ve anksiyete düzeylerinde artış gözlemlenmiştir (David ve Roberts, 2017, s.35; Liu vd., 2019, s.240-241). Bu durum, özellikle üniversite öğrencileri gibi yoğun akademik ve sosyal baskı altında bulunan popülasyonlar için önemli bir risk faktörü oluşturmakta; akademik başarıdan sosyal destek mekanizmalarının zayıflamasına kadar geniş bir etki alanı yaratmaktadır (Ivanova vd., 2020, s.1172; Parmaksız, 2021).

Sosyotelizmin yarattığı sorunları açıklamak amacıyla farklı kuramsal çerçeveler kullanılmaktadır. Sosyal dışlanma modeli, sosyotelizmin temel insani ihtiyaç olan aidiyetin ihlalini vurgulayarak duygusal olumsuzluklara neden olduğunu öne sürmektedir (Vanden Abeele, 2020b; Blackhart vd., 2009; Bagwell vd., 1998; Molden vd., 2009). Dikkat çatışması teorisi, bireylerin telefona yönelerek sosyal ortama tam odaklanamamasının bilişsel aşırı yüklenme ve stres doğurduğunu göstermektedir (Sanders vd., 1978; Baron, 1986; Vanden Abeele, 2020b; Trafton vd., 2003). Beklenti ihlali kuramı, iletişim sürecinde beklenen davranışların yerine getirilmemesinin hayal kırıklığı yarattığını vurgularken (Burgoon ve Jones, 1976; Afifi ve Metts, 1998; Floyd ve Voloudakis, 1999; Kadylak, 2019), nezaket teorisi sosyotelizmin sosyal nezaket normlarını ihlal ederek saygısızlık algısı yarattığını ve ilişkilerde çatışmaya yol açtığını ortaya koymaktadır (Kelly vd., 2019; Tedeschi ve Harris, 2001; Brown ve Levinson, 1987).

Olumsuz etkilerinin giderek daha belirgin hale gelmesi, sosyotelizmle mücadele etme gerekliliğini gündeme getirmektedir. Bu doğrultuda, farkındalık yaratarak sorunun anlaşılmasını sağlamak (Parmaksız, 2022), teknoloji kullanımını sınırlayarak bireylerin gerçek hayata odaklanmalarını kolaylaştırmak (Akbağ ve Sayiner, 2021), sosyal becerileri ve empatiyi geliştirerek yüz yüze etkileşimleri güçlendirmek, alternatif aktivitelere yönelerek akıllı telefon kullanımını azaltmak gibi önlemler önerilmektedir. Bu tür önlemler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha sağlıklı iletişim pratiklerinin benimsenmesine katkı sağlayacaktır.

Özetle, sosyotelizm yeni bir kavram olmasına rağmen hızla genişleyen bir araştırma alanı ortaya çıkarmış; akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya kullanımı, kişilerarası ilişkiler, psikolojik iyi oluş, aile dinamikleri, eğitim ortamları ve iş hayatı gibi çeşitli konulardan yalnızlık, depresyon, anksiyete ve benlik saygısı gibi psikolojik değişkenlere uzanan geniş bir yelpazede çalışılmaktadır. Bu durum, sorunun çok boyutlu yapısını anlamak ve önleyici stratejiler geliştirmek için alanda daha fazla araştırma ve farkındalık gerekliliğini ortaya koymaktadır.

3 | YÖNTEM

Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasındaki sosyotelizm (phubbing) davranışının boyutlarıyla birlikte düzeyini belirlemeyi, demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini incelemeyi ve elde edilen bulgular doğrultusunda gelecekteki araştırmalara katkı sağlayacak bir tartışma zemini oluşturmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni, 118.000 kişiyi içeren üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır (adu.edu.tr, 2024; ogrenci.deu.edu.tr, 2024). İdeal örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, araştırmanın istatistiksel güvenilirliğini ve sonuçların genel popülasyona uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla gereklidir. Gürbüz ve Şahin (2017:130) tarafından yapılan hesaplamalara göre, araştırma evreninin büyüklüğünden bağımsız olarak, evreni temsil etme kapasitesine sahip maksimum örneklem büyüklüğü 384 olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğrenim gören 500 öğrenci oluşturmaktadır. Seçilen örneklemdeki katılımcı sayısının, araştırma evrenini kapsamlı bir şekilde temsil etmek için yeterli olduğu görülmektedir. Araştırmada, veri toplama sürecinin etkinliği ve erişilebilirliği açısından, araştırmacıların görev yaptığı kurumlar olan Dokuz Eylül Üniversitesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'ndeki öğrenci popülasyonları tercih edilmiştir. Her iki üniversitenin de Ege Bölgesi'nde yer alması, benzer coğrafi konumları nedeniyle kıyaslama açısından belirli ortaklıklar sunarken, farklı şehirlerde bulunmaları ve üniversite türlerindeki farklılıklar karşılaştırmalı analizler için önemli bir zemin oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyo-kültürel yapıları tam olarak bilinmemekle birlikte, farklı şehirlerden gelen öğrenciler, öğrenci profili açısından çeşitlilik sağlayarak araştırma bulgularının daha kapsamlı değerlendirilmesini sağlamaktadır. Araştırmada, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden survey yöntemi ile anket tekniğinin kullanıldığı araştırmada, katılımcılardan çevrimiçi bir anket aracılığıyla veri toplanmıştır. Veri toplamada, Chotpitayasonondh ve Douglas (2018) tarafından geliştirilip, Orhan Göksün (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan, 15 ifadeden oluşan Genel Sosyotelist Olma (GSO) Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, katılımcıların sosyotelizm davranışlarını değerlendirmek üzere tasarlanmış olup "Asla (1), Nadiren (2), Ara Sıra (3), Bazen (4), Sık Sık (5), Genellikle (6), Daima (7)" şeklinde 7 puanlık Likert tipi bir yanıt aralığına

sahiptir. Toplam 15 maddeden oluşan ölçek, "nomofobi" (madde 1-4), "kişiler arası çatışma" (madde 5-8), "kendini yalnızlaştırma" (madde 9-12) ve "problemin farkındalığı" (madde 13-15) olmak üzere dört alt boyutu içermektedir. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS Statistics ve SPSS Amos yazılımları aracılığıyla analiz edilip değerlendirilmiştir.

4 | BULGULAR

Araştırmanın ilk evresinde, katılımcıların demografik özelliklerini anlamak amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Ardından, sosyotelizm ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Parametrik testlerin uygulanabilirliğini değerlendirmek için normallik testleri yapılmış, çarpıklık ve basıklık değerleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, verilerin normallik varsayımını karşıladığını göstermiştir (Bkz. Tablo 3). Katılımcıların demografik özellikleri ile sosyotelizm değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t-testleri uygulanmıştır. Modelin yapısal geçerliliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

4.1 | Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kategori	Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	259	51.8
	Erkek	241	48.2
Yaş	17-19	155	31.0
	20-22	200	40.0
	23-25	110	22.0
	26-28	14	2.8
	29 ve üzeri	21	4.2
Üniversite	Dokuz Eylül	278	55.6
	Aydın Adnan Menderes	222	44.4
Eğitim Seviyesi	Lisans	361	72.2
	Ön Lisans	139	27.8
Öğrenim Türü	Birinci Öğretim	321	64.2
	İkinci Öğretim	179	35.8
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	228	45.6
	2.Sınıf	127	25.4
	3.Sınıf	55	11.0
	4.Sınıf	90	18.0

Tablo 1, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş, üniversite, eğitim düzeyi, sınıf ve öğretim türüne göre dağılımını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun 17–22 yaş aralığında yer aldığı ve örneklemin genç yetişkinlerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin %55,6'sı Dokuz Eylül Üniversitesi'nde, %44,4'ü ise Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. Eğitim düzeyi açısından katılımcıların %72,2'si lisans, %27,8'i ise ön lisans programlarına kayıtlıdır. Lisans öğrencileri arasında birinci sınıf öğrencilerinin oranı en yüksektir. Ayrıca, öğrencilerin %64,2'si birinci öğretimde, %35,8'i ise ikinci öğretimde öğrenim görmektedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm davranışlarını daha kapsamlı şekilde değerlendirebilmek amacıyla, katılımcılardan telefonlarında en sık kullandıkları uygulamaları belirtmeleri istenmiştir. Bu verilerin, sosyotelizmle ilişkili olabilecek uygulama türlerine dair genel bir fikir sunması beklenmektedir. Sık kullanılan uygulamaların tespit edilmesi, dijital etkileşim kalıplarının anlaşılmasına ve ilgili davranış biçimlerinin sosyal yaşamdaki yansımalarının daha bütüncül bir bakışla ele alınmasına imkân tanımaktadır.

Tablo 2: Üniversite Öğrencilerinin Sıklıkla Kullandıkları Mobil Uygulamalar

Uygulama	Frekans	Yüzde (%)
Instagram	382	76.4
WhatsApp	379	75.8
YouTube	207	41.4
Spotify	143	28.6
TikTok	129	25.8
Twitter	88	17.6

Snapchat	61	12.2
Facebook	36	7.2
Messenger	35	7
LinkedIn	23	4.6

Tablo 2'ye göre, Instagram (%76,4) ve WhatsApp (%75,8), üniversite öğrencileri arasında en sık kullanılan mobil uygulamalar olarak öne çıkmaktadır. YouTube (%41,4), Spotify (%28,6) ve TikTok (%25,8) gibi içerik tüketimine dayalı platformlar da yüksek oranda tercih edilmektedir. Twitter (%17,6), Snapchat (%12,2), Facebook (%7,2), Messenger (%7) ve LinkedIn (%4,6) ise daha düşük kullanım oranlarına sahiptir. Bu bulgular, öğrencilerin sosyal medya ve dijital içerik platformlarını yoğun biçimde kullandıklarını ve sosyotelizm davranışlarının bu uygulamalar aracılığıyla şekillenebileceğini göstermektedir.

4.2 | Sosyotelizm Ölçeğine İlişkin Normallik Varsayımı Analizi

Ölçeklerin güvenilirliği ve geçerliliği açısından, elde edilen verilerin normallik varsayımını karşılaması önem taşımaktadır. Normallik varsayımı, veri setinin normal dağılım özellikleri göstermesi anlamına gelir ve parametrik istatistiksel testlerin geçerli bir şekilde kullanılabilmesi için bir ön koşuldur. Sosyotelizm ölçeğiyle elde edilen verilerin normallik varsayımına uygunluğunun test edilmesi, araştırmanın istatistiksel analizlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini artıracaktır. Bu adım, analiz süreçlerinin bilimsel standartlara uygunluğunu sağlamak açısından önemlidir.

Tablo 3: Sosyotelizm Ölçeğinin Normallik Varsayımı Analizi

Değişken	Değer
Ortalama	3,6190
%95 Güven Aralığı (Alt-Üst)	3,5077- 3,7409
Medyan	3,6243
Standart Sapma	1,3271
Minimum	1,00
Maksimum	7,00
Çeyrekler Arası Aralık	2,33
Çarpıklık (Skewness)	0,364
Basıklık (Kurtosis)	-0,973

Tablo 3'te sunulan analiz sonuçlarına göre, sosyotelizm ölçeği normallik varsayımını karşılamaktadır. Çarpıklık değeri 0,364 ve basıklık değeri -0,973 olup, her iki değer de -1 ile +1 aralığında yer almakta ve veri setinin normal dağılım gösterdiğini desteklemektedir. George ve Mallery (2010, 2012) ile Hair ve arkadaşları (2013) tarafından belirtilen normallik kriterlerine göre, bu aralıktaki çarpıklık ve basıklık değerleri psikometrik analizler için uygun kabul edilmektedir. Ayrıca, ± 1.0 arasındaki basıklık değerleri mükemmel olarak değerlendirilirken, özel uygulamalara bağlı olarak ± 2.0 aralığındaki değerler de kabul edilebilir sınırlar içinde yer almaktadır.

4.3 | Faktör Analizi

Faktör analizi, ölçme araçlarının yapısal geçerliliğini değerlendirmede kullanılan istatistiksel bir tekniktir (Çapık, 2014). Temelde iki biçimde uygulanır: Açımlayıcı faktör analizi (AFA), bir ölçeğin temel boyutlarını keşfetmeye; doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise var olan bir faktör yapısının yeni bir örnekte test edilmesine yöneliktir (Yaşlıoğlu, 2017: 75). Bu çalışmada her iki yöntem de kullanılmıştır. Analizin uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. KMO testi, değişkenler arasındaki ilişkilerin faktör analizine elverişli olup olmadığını gösterir. Değerler 0 ile 1 arasında değişmekte olup, 0.50 ve üzeri değerler analiz için yeterli kabul edilmektedir. Değerin 1'e yaklaşması, veri yapısının faktör analizine daha uygun olduğunu gösterir (Sipahi vd., 2008: 80; Özdemir, 2008, s.265). KMO sonuçlarına ilişkin ayrıntılar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Sosyotelizm Ölçeğine İlişkin KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçümü	,920
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri Serbestlik Derecesi (df)
	6211,992 105

	Anlamlılık (Sig.)	,000
--	-------------------	------

Tablo 4, sosyotelizm ölçeğine ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi sonuçlarını göstermektedir. KMO değeri 0.920 olarak bulunmuş ve bu yüksek değer, örneklemin faktör analizine son derece uygun olduğunu göstermektedir. Bartlett Küresellik Testi sonuçlarına göre, yaklaşık ki-kare değeri 6211.992, serbestlik derecesi 105 ve anlamlılık düzeyi 0.000'dır. Anlamlılık düzeyinin 0.05'ten küçük olması, veriler arasında yeterli korelasyon olduğunu ve faktör analizinin uygulanabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sosyotelizm ölçeği verilerinin faktör analizine uygun olduğunu doğrulamaktadır.

Tablo 5: Sosyotelizm Ölçeğine Ait Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Karesi Alınmış Yüklerin Çıkarılmış Topamları			Karesi Alınmış Yüklerin Döndürülmüş Topamları		
	Toplam	Varyans	Kümülatif	Toplam	Varyans	Kümülatif	Toplam	Varyans	Kümülatif
1	7,870	52,469	52,469	7,870	52,469	52,469	3,505	23,364	23,364
2	1,877	12,512	64,981	1,877	12,512	64,981	3,421	22,809	46,174
3	1,271	8,475	73,456	1,271	8,475	73,456	2,640	17,601	63,775
4	,868	5,787	79,243	,868	5,787	79,243	2,320	15,468	79,243

Tablo 5'te yer alan açıklayıcı faktör analizi sonuçları, sosyotelizm ölçeğinin dört temel faktörden oluştuğunu ve bu faktörlerin toplam varyansın %79,243'ünü açıkladığını göstermektedir. Faktörlerin açıklayıcı güçleri sırasıyla; birinci faktör %52,469, ikinci faktör %12,512, üçüncü faktör %8,475 ve dördüncü faktör %5,787'dir. Ancak bu tablo, yalnızca faktörlerin varyansa katkı oranlarını sunmakta, ölçek maddelerinin hangi faktör altında yer aldığına dair doğrudan bilgi vermemektedir. Bu nedenle, faktörlerin net bir şekilde tanımlanabilmesi ve madde-faktör ilişkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için döndürülmüş bileşenler matrisi dikkate alınmıştır.

Tablo 6: Sosyotelizm Ölçeği Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

Maddeler	Faktör			
	1	2	3	4
Nomofobi1	,835			
Nomofobi2	,731			
Nomofobi3	,826			
Nomofobi4	,653			
Kişilerarası çatışma 1		,831		
Kişilerarası çatışma 2		,811		
Kişilerarası çatışma 3		,803		
Kişilerarası çatışma 4		,769		
Kendini yalnızlaştırma 1			,786	
Kendini yalnızlaştırma 2			,865	
Kendini yalnızlaştırma 3			,846	
Kendini yalnızlaştırma 4			,792	
Problem farkındalığı 1				,844
Problem farkındalığı 2				,652
Problem farkındalığı 3				,852

Tablo 6, sosyotelizm ölçeğine ait döndürülmüş bileşenler matrisini sunmakta ve her bir maddenin ilgili faktörle olan yük değerlerini göstermektedir. Analiz sonucunda, ölçeğin dört temel boyutta yapılandığı belirlenmiştir. Birinci faktör, "Nomofobi" boyutunu temsil etmekte ve bireylerin telefonlarından uzak kalma korkusunu yansıtan maddeleri içermektedir. İkinci faktör, "Kişilerarası Çatışma" boyutuna karşılık gelmekte ve dijital cihazların kişilerarası ilişkiler üzerindeki olumsuz etkilerini ifade etmektedir. Üçüncü faktör, bireylerin sosyal ortamlardan uzaklaşma eğilimini tanımlayan "Kendini Yalnızlaştırma" boyutudur. Dördüncü faktör ise bireylerin teknoloji kullanımına bağlı sorunların farkında olup olmadıklarını ölçen "Problem Farkındalığı"

boyutunu temsil etmektedir. Bu matris, ölçek maddelerinin her bir faktörle ne derece ilişkili olduğunu ortaya koyarak boyutların içeriksel bütünlüğünü ve ayırt ediciliğini desteklemektedir.

Tablo 7: Sosyotelizm Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	CMIN/DF	RMSEA	SRMR	NFI	CFI	GFI	IFI
Uyum Değerleri	2,73	0,04	0,05	0,92	0,91	0,93	0,93

Tablo 7’de sunulan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uyum değerleri, sosyotelizm ölçeği modelinin genel olarak iyi bir uyum sergilediğini göstermektedir. CMIN/DF, RMSEA, SRMR, NFI, CFI, GFI ve IFI gibi temel uyum indekslerinin her biri kabul edilebilir sınırlar içerisinde. Bu sonuçlar, ölçeğin geçerli bir faktör yapısına sahip olduğunu ve araştırma kapsamında güvenle kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları ise Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8: Sosyotelizm Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Sosyotelizm Boyutları	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Sosyotelizm (Genel)	0,903	15
Nomofobi	0,910	4
Kişilerarası çatışma	0,896	4
Kendini Yalnızlaştırma	0,902	4
Problem Farkındalığı	0,898	3

Tablo 8’de sunulan Cronbach’s Alpha değerleri, sosyotelizm ölçeğinin hem genel düzeyde hem de alt boyutlarıyla birlikte yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

4.4 | Sosyotelizm Ölçeği Boyutlarına İlişkin Betimleyici Bulgular

Bu çalışmada, sosyotelizm ölçeğine ait dört boyuta ilişkin betimleyici analizler gerçekleştirilmiştir. Nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problem farkındalığı olmak üzere dört temel boyut üzerinden değerlendirilen ölçek kapsamında, katılımcı yanıtlarının ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Nomofobi boyutu, bireylerin telefona erişiminin kesilmesi durumunda hissettikleri kaygıyı; kişilerarası çatışma boyutu, dijital cihaz kullanımının sosyal ilişkilerde yarattığı sorunları; kendini yalnızlaştırma boyutu, bireylerin sosyal ortamlardan uzaklaşma eğilimlerini; problem farkındalığı boyutu ise sosyotelizmin yol açtığı sorunların farkında olunma düzeyini yansıtmaktadır. Elde edilen betimleyici bulgular, sosyotelizm davranışlarının bu dört boyutta nasıl dağıldığını ve katılımcıların genel eğilimlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 9: Sosyotelizm Boyutları ve Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sosyotelizm Boyutları	Maddeler	Ortalama	Std. Sapma
Nomofobi	Telefonum yanımda olmadığında huzursuz olurum.	4,77	1,728
	Telefonumu bırakıp herhangi bir yere çıkamam.	4,54	1,978
	Telefonumu görebileceğim bir yere koyarım.	5,30	1,518
	Telefonumu kontrol etmediğimde önemli şeyler kaçırmaktan korkarım.	4,19	1,896
Kişilerarası Çatışma	Telefon kullanımım nedeniyle başkalarıyla tartışıyorum.	2,86	1,925
	İnsanlar telefonumla çok uğraştığını söylerler.	3,13	1,891
	Başkaları bana telefonumu bırakmamı ve onlarla konuşmamı söylediğinde sinirlenirim.	2,70	1,937
	Başkalarını rahatsız ettiğini bilsem bile telefonumu kullanırım.	2,73	2,017
Kendini Yalnızlaştırma	Başkaları ile ilgilenmektense telefonumla ilgilenmeyi tercih ederim.	3,08	1,882

	Başkalarındansa telefonumla ilgilendiğimde rahatlarım.	3,22	1,837
	Başkalarına odaklanmayı bırakıp telefonumla ilgilendiğimde iyi hissederim.	3,18	1,864
	Başkalarını görmezden gelip telefonumla ilgilendiğimde stres atarım.	3,29	1,888
Problem Farkındalığı	Telefonumla, planladığımdan daha fazla ilgilenirim.	4,21	1,706
	Telefon kullanımım nedeniyle başkalarıyla konuşma fırsatlarını kaçırdığımı farkındayım.	3,25	1,880
	Telefonumu kullanırken kendimi "sadece birkaç dakika daha" diye düşünürken bulurum.	3,91	1,839
N: 500 Min:1,00 Max:7,00			

Tablo 9'da sosyotelizm davranışlarının dört alt boyutuna ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. "Nomofobi" boyutunda, ortalamalar 4,19 ile 5,30 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama, "Telefonumu görebileceğim bir yere koyarım" maddesine aittir. Bu bulgu, katılımcıların telefonlarına erişim konusunda güçlü bir ihtiyaç hissettiklerini göstermektedir. "Kişilerarası çatışma" boyutunda ortalamalar 2,70 ile 3,13 arasında değişmekte olup, telefon kullanımının sosyal etkileşimlerde sınırlı da olsa çatışmalara yol açtığı görülmektedir. Standart sapma değerlerinin görece yüksek olması, bu boyutta bireysel farklılıkların belirgin olduğunu göstermektedir. "Kendini yalnızlaştırma" boyutunda, ortalama değerler 3,08 ile 3,29 arasında değişmektedir. Katılımcıların, sosyal ortamlarda zaman zaman bilinçli olarak telefonlarına yönelerek kendilerini izole etme eğiliminde oldukları söylenebilir. "Problem farkındalığı" boyutunda, ortalama değerler 3,25 ile 4,21 arasında değişmekte olup, öğrencilerin telefon kullanımına ilişkin sorunların farkında olduklarını göstermektedir. Özellikle "Telefonumla, planladığımdan daha fazla ilgilenirim" maddesi, bu farkındalığın en güçlü yansımasıdır.

4.5 | Sosyotelizm Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Farklılıkları

Sosyotelizm boyutlarının demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (Tukey HSD ile desteklenen one-way ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 10: Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklar

Sosyotelizm Boyutları	Gruplar	Ort.	N	Std.	F	p
Nomofobi	Kadın	4,5753	259	1,33803	0,150	0,700
	Erkek	4,8351	241	1,50970		
Kişilerarası Çatışma	Kadın	2,2403	259	1,35290	93,723	0,000
	Erkek	3,5166	241	1,96525		
Kendini Yalnızlaştırma	Kadın	2,6699	259	1,40704	39,347	0,000
	Erkek	3,7521	241	1,87375		
Problem Farkındalığı	Kadın	3,5006	259	1,45426	0,461	0,498
	Erkek	4,1037	241	1,62185		

Tablo 10, sosyotelizm ölçeğinin alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını göstermektedir. Analiz bulgularına göre, kişilerarası çatışma ve kendini yalnızlaştırma boyutlarında kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($p < 0,05$). Her iki boyutta da erkek katılımcıların ortalama puanlarının kadınlara kıyasla belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşılık, nomofobi ve problem farkındalığı boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, sosyotelizmin bazı boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Tablo 11: Üniversite Değişkenine Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklar

Sosyotelizm Boyutları	Gruplar	Ort.	N	Std.	F	p
Nomofobi	Dokuz Eylül Üniversitesi	4,4901	278	1,30368	7,091	0,008

	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	4,9640	222	1,53221		
Kişilerarası Çatışma	Dokuz Eylül Üniversitesi	1,9973	278	,98694	201,212	0,000
	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	3,9302	222	1,98586		
Kendini Yalnızlaştırma	Dokuz Eylül Üniversitesi	2,4442	278	1,13388	151,422	0,000
	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	4,1273	222	1,89527		
Problem Farkındalığı	Dokuz Eylül Üniversitesi	3,4748	278	1,33332	10,957	0,001
	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	4,1877	222	1,73750		

Tablo 11, üniversite değişkenine göre sosyotelizm boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'ndeki katılımcıların, tüm sosyotelizm boyutlarında daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Bulgular, sosyotelizm davranışlarının üniversiteye göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 12: Öğretim Türüne Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklar

Sosyotelizm Boyutları	Gruplar	Ort.	N	Std.	F	p
Nomofobi	Birinci Öğretim	4,5109	321	1,41224	10,831	0,000
	İkinci Öğretim	5,0405	179	1,39601		
Kişilerarası Çatışma	Birinci Öğretim	2,5374	321	1,58588	37,973	0,000
	İkinci Öğretim	3,4260	179	1,99290		
Kendini Yalnızlaştırma	Birinci Öğretim	2,9673	321	1,61853	13,691	0,000
	İkinci Öğretim	3,5936	179	1,86066		
Problem Farkındalığı	Birinci Öğretim	3,6459	321	1,57042	11,962	0,000
	İkinci Öğretim	4,0521	179	1,52540		

Tablo 12, öğrencilerin kayıtlı oldukları öğrenim türüne göre sosyotelizm boyutlarında anlamlı farklılıklar olup olmadığını göstermektedir. Tüm boyutlar için elde edilen *p* değerlerinin 0.05'ten küçük olması, nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problem farkındalığı boyutlarında öğrenim türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle ikinci öğretim öğrencilerinin tüm boyutlarda birinci öğretim öğrencilerine kıyasla daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 13: Yaş Gruplarına Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklar

Sosyotelizm Boyutları	Gruplar	Ort.	N	F	p
Nomofobi	17-19 yaş	4,6145	155	5,375	0,000
	20-22 yaş	4,5625	200		
	23-25 yaş	5,2159	110		
	26-28 yaş	4,4643	14		
	29 yaş üzeri	4,1071	21		
Kişilerarası Çatışma	17-19 yaş	2,3274	155	36,348	0,000
	20-22 yaş	2,3813	200		
	23-25 yaş	4,3818	110		
	26-28 yaş	3,9643	14		
	29 yaş üzeri	2,5357	21		
Kendini Yalnızlaştırma	17-19 yaş	2,7952	155	24,383	0,000
	20-22 yaş	2,7550	200		
	23-25 yaş	4,3932	110		
	26-28 yaş	4,5357	14		
	29 yaş üzeri	3,0833	21		
Problem Farkındalığı	17-19 yaş	3,3935	155	11,437	0,000
	20-22 yaş	3,6867	200		

23-25 yaş	4,4939	110
26-28 yaş	4,9048	14
29 yaş üzeri	3,3016	21

Tablo 13'te, yaş gruplarına göre sosyotelizm boyutlarında anlamlı farklılıkların olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Tüm boyutlar için elde edilen p değerleri ,000 olup yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğunu göstermektedir. Bulgular, sosyotelizm davranışlarının yaşa göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Farklılığın hangi yaş grupları arasında ortaya çıktığına ilişkin detaylı sonuçlar, Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14: Yaş Gruplarına Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklara İlişkin Post Hoc Analizi

Sosyotelizm Boyutları	1. Grup	2. Grup	Ortalama Fark	p
Nomofobi	17-19	23-25	-0.60139	0.006
	20-22	23-25	-0.65341	0.001
	23-25	29+	-1.10877	0.009
Kişilerarası Çatışma	17-19	23-25	-2.05440	0.000
	17-19	26-28	-1.63687	0.002
	20-22	23-25	-2.00057	0.000
	20-22	26-28	-1.58304	0.003
Kendini Yalnızlaştırma	17-19	23-25	-1.59802	0.000
	17-19	26-28	-1.74055	0.001
	20-22	23-25	-1.63818	0.000
	20-22	26-28	-1.78071	0.001
Problem Farkındalığı	17-19	23-25	-1.10039	0.000
	17-19	26-28	-1.51121	0.003
	20-22	23-25	-0.80727	0.000
	20-22	26-28	-1.21810	0.029
	26-28	23-25	-1.19235	0.008

Tablo 14'te sunulan post hoc analiz sonuçları, sosyotelizm boyutlarında özellikle 23-25 ve 26-28 yaş gruplarının diğer yaş gruplarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip olduğunu göstermektedir. Nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problem farkındalığı boyutlarında, bu yaş grupları ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Bu bulgular, yaş ilerledikçe sosyotelizm boyutlarında anlamlı düzeyde artış görülebileceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 15: Sınıf Seviyelerine Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklar

Sosyotelizm Boyutları	Gruplar	Ort.	N	F	p
Nomofobi	1. Sınıf	4,4726	228	3,646	0,013
	2. Sınıf	4,9134	127		
	3. Sınıf	4,9000	55		
	4. Sınıf	4,8556	90		
Kişilerarası Çatışma	1. Sınıf	2,2050	228	20,821	0,000
	2. Sınıf	3,4193	127		
	3. Sınıf	3,2409	55		
	4. Sınıf	3,4722	90		
Kendini Yalnızlaştırma	1. Sınıf	2,6908	228	13,813	0,000
	2. Sınıf	3,7441	127		
	3. Sınıf	3,2273	55		
	4. Sınıf	3,6583	90		
Problem Farkındalığı	1. Sınıf	3,3889	228	10,655	0,000
	2. Sınıf	4,1391	127		
	3. Sınıf	4,3818	55		
	4. Sınıf	3,9593	90		

Tablo 15'te, sınıf düzeylerine göre sosyotelizm boyutlarında anlamlı farklılıklar olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Elde edilen p değerleri, tüm boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı

farklılıklar bulunduğunu göstermektedir ($p < .05$). Bu farklılıkların hangi sınıf düzeyleri arasında ortaya çıktığına ilişkin bulgular tablo 16’da sunulan post hoc analiz sonuçlarıyla detaylandırılmıştır.

Tablo 16: Sınıf Düzeylerine Göre Sosyotelizm Boyutlarındaki Farklılıklara İlişkin Post Hoc Analizi

Sosyotelizm Boyutları	1. Grup	2. Grup	Ortalama Fark	p
Nomofobi	1. Sınıf	2. Sınıf	-0.44080	0.026
Kişilerarası Çatışma	1. Sınıf	2. Sınıf	-1.21425	0.000
	1. Sınıf	3. Sınıf	-1.03587	0.000
	1. Sınıf	4. Sınıf	-1.26718	0.000
Kendini Yalnızlaştırma	1. Sınıf	2. Sınıf	-1.05331	0.000
	1. Sınıf	4. Sınıf	-0.96754	0.000
Problem Farkındalığı	1. Sınıf	2. Sınıf	-0.75022	0.000
	1. Sınıf	3. Sınıf	-0.99293	0.000
	1. Sınıf	4. Sınıf	-0.57037	0.014

Tablo 16’da sunulan post hoc analiz sonuçları, sınıf düzeyleri arasında sosyotelizm boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Nomofobi boyutunda, birinci ve ikinci sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark saptanmış; birinci sınıf öğrencilerinin nomofobi düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Kişilerarası çatışma boyutunda ise birinci sınıf öğrencileri, diğer tüm sınıf düzeylerine kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almıştır. Benzer şekilde, kendini yalnızlaştırma boyutunda da birinci sınıf öğrencileri, ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha düşük ortalamalara sahiptir. Problem farkındalığı boyutunda ise birinci sınıf ile diğer tüm sınıf seviyeleri arasında anlamlı farklar gözlemlenmiştir; bu gruptaki öğrencilerin farkındalık düzeyleri belirgin biçimde daha düşüktür. Elde edilen bulgular, sınıf düzeyi arttıkça sosyotelizm eğilimlerinin yükseldiğini göstermektedir.

5 | SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeylerini yaş, cinsiyet, üniversite, öğrenim türü ve sınıf seviyesi gibi demografik değişkenler temelinde karşılaştırmalı olarak inceleyerek, literatürdeki farklı bulgulara sistematik ve bütüncül bir perspektif kazandırmıştır. Analizler, sosyotelizmin çok boyutlu yapısının (nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma, problem farkındalığı) tümüyle demografik özelliklerle anlamlı ilişkiler sergilediğini ortaya koymuştur. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin dört alt boyutta da daha yüksek ortalamalara sahip olması, kampüs kültürü, barınma koşulları ve sosyal etkinlik seçeneklerinin dijital cihaz kullanımını teşvik eden bir ortam oluşturabileceğine işaret etmektedir. Benzer üniversite temelli farklılıklar, daha önce Çin ve Meksika örneklerinde rapor edilen bulgularla örtüşmektedir (Chi, Tang ve Tang, 2022; Escalera-Chávez, García-Santillán ve Molchanova, 2020).

Cinsiyet değişkeni bağlamında, erkek öğrencilerin kişilerarası çatışma ve kendini yalnızlaştırma boyutlarında kadınlara kıyasla daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu sonuç, dijital araçların erkekler tarafından gerilimden kaçınma veya stres düzenleme aracı olarak kullanılabileceğini düşündürmekte ve Peleg ile Boniel-Nissim’in (2024) “ayrışma stratejisi” yorumunu desteklemektedir. Bununla birlikte, Şahin ve arkadaşlarının (2024) kadın öğrencilerde daha yoğun sosyotelizm bildiren bulguları, kültürel bağlamların cinsiyete dayalı farklılıkları ters yönde etkileyebildiğini göstermektedir. Dolayısıyla sosyotelizmin cinsiyete ilişkin deseninin, çalışmanın yürütüldüğü sosyal çevre ve kampüs normları dikkate alınarak tartışılması gerekmektedir.

Sınıf düzeyi değişkeni incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin alt boyutların çoğunda üst sınıflara göre anlamlı ölçüde düşük puanlara sahip olması dikkat çekicidir. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin henüz güçlü yüz yüze sosyal ağlar kurma çabasında olmaları ve akademik baskının görece sınırlı kalması, dijital ortamlara yönelimi azaltıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir (Yaman ve Kavuncu, 2019). Buna karşın Sarı ve arkadaşları (2023), sınıf ilerledikçe sosyotelizmin arttığını, Han ve arkadaşları (2022) ise tersine birinci sınıflarda daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Bu çelişkili sonuçlar, örneklemin sosyo-kültürel bileşimi, ölçme aracı ve veri toplama dönemindeki pandemi sonrası dijital alışkanlıkların değişimi gibi etkenlerin rol oynayabileceğini göstermektedir. Chi ve arkadaşlarının (2022) sınıf düzeyine dair etkisizlik raporu da dâhil edildiğinde, sosyotelizmin sınıf temelli varyansının bağlamsal faktörlere duyarlı olduğu sonucuna varılabilir.

Yaş kategorisi bulguları, 23-28 yaş aralığındaki öğrencilerin nomofobi, kişilerarası çatışma ve kendini yalnızlaştırma puanlarında 17-22 yaş grubuna kıyasla anlamlı artışlar sergilediğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, Gavcar ve diğerleri (2023) ile Tong ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Ayrıca Nuñez ve arkadaşları (2020), Chotpitayasunondh ve Douglas (2018) ile Zhao ve arkadaşları (2023) tarafından yürütülen araştırmalar, dijital bağımlılığın genç yetişkinler arasında kişilerarası çatışmalarla anlamlı biçimde ilişkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Artan akademik sorumluluk, staj ve yarı zamanlı çalışma gibi dışsal baskılar, dijital cihazları stres azaltıcı veya sosyal kaçış aracı hâline getirebilmekte; bu da nomofobi düzeylerini yükseltmektedir. Aynı yaş aralığında kişilerarası çatışmanın yüksek olması, sosyal ilişkilerin karmaşıklığının ve dijital iletişimi gerilimi erteleyen bir strateji olarak kullanma eğiliminin artmasıyla açıklanabilir. Kendini yalnızlaştırma ve problem farkındalığı boyutlarının da benzer yönde artması, dijital dünyayla kurulan yoğun bağın bireysel izolasyonu beslediğini ortaya koyan çalışmaları desteklemektedir. Bu doğrultudaki bulgular, García ve diğerlerinin (2023), Gao (2023), Süzer ve Koç (2022) ile Hashempour-Sadeghian ve Shavazi'nin (2021) araştırmalarıyla da örtüşmektedir.

Ölçeğin alt boyutlarının her birinde ortaya çıkan demografik varyans, sosyotelizmin tekil bir davranış değil, bağlamsal koşullarla şekillenen çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermektedir. Özellikle üniversite ve öğrenim türü gibi çevresel faktörlerin güçlü etkisi, kampüs politikalarının dijital davranışlar üzerinde dönüştürücü bir role sahip olabileceğine işaret etmektedir. Nomofobi ve kendini yalnızlaştırma puanları ikinci öğretim öğrencilerinde belirgin şekilde yüksek bulunmuş; ders saatlerinin akşam saatlerine kayması, sosyal jet-lag ve yurt/ev ortamındaki çalışma düzeni bu eğilimi pekiştiriyor olabilir.

Araştırmanın kesitsel tasarımı, nedensel ilişkileri test etme imkânını sınırlamaktadır. Verilerin öz-bildirim yoluyla çevrim içi anketten toplanması yanıt dürüstlüğü ve dikkat düzeyi açısından belirsizlik yaratmıştır. Ayrıca yalnızca Aydın Adnan Menderes ve Dokuz Eylül Üniversiteleri'nden toplanan örneklem, bulguların geniş öğrenci popülasyonuna genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Boylamsal tasarımlar, farklı bölge ve kurumları kapsayan örneklem ve nitel veri toplama teknikleriyle desteklenecek karma yöntemli çalışmalar, sosyotelizmin neden-sonuç mekanizmalarını daha net aydınlatacaktır. Bulgular doğrultusunda, üniversiteler tüm öğrenci kitlesini kapsayıcı nitelikte, çok boyutlu ve sürdürülebilir bir *"Dijital Ezenlik Programı"* geliştirebilir. Bu program kapsamında, özellikle nomofobi ve kendini yalnızlaştırma eğilimlerini azaltmaya yönelik dijital farkındalık atölyeleri düzenlenebilir. Bu atölyeler; ekran süresi yönetimi, dijital stresle başa çıkma stratejileri ve çevrimdışı sosyal etkileşimi teşvik eden uygulamalı içeriklerle desteklenerek, öğrencilerin teknoloji kullanımında daha bilinçli ve dengeli tutumlar geliştirmelerini amaçlayabilir. Gönüllülük esasına dayalı olarak planlanacak "dijital detoks" haftaları ise çevrimdışı etkinliklerle öğrenciler arasında doğrudan iletişimi teşvik ederek dijital bağımlılığın önlenmesine katkı sunabilir. Bu yaklaşımlara ilaveten kişilerarası iletişimi güçlendirmeye yönelik grup temelli çalışmalara yer verilebilir. Empati, aktif dinleme ve çatışma çözme becerilerini temel alan bu uygulamalar, kampüs ortamında karşılıklı anlayış ve saygı kültürünün gelişimine destek sağlayabilir. Bu çerçevede, "yüz yüze iletişim" vurgusunu öne çıkaran seminer, atölye ve söyleşi serileri planlanarak öğrenciler arası sosyal bağların kuvvetlendirilmesi hedeflenebilir. Problem farkındalığını artırmaya yönelik olarak ise özellikle üniversite yaşamının ilk yılına özgü oryantasyon programlarına dijital farkındalık modüllerinin entegre edilmesi önem arz etmektedir. Bu modüllerde sosyotelizm davranışlarının bireysel, akademik ve sosyal etkilerine dair güncel verilere ve örnek olaylara yer verilmesi, öğrencilerin konuya dair daha derinlikli bir anlayış geliştirmelerini sağlayabilir. Tüm bu müdahalelerin, öğrenci temsilcileri, akademik danışmanlar ve ilgili idari birimlerin iş birliğiyle tasarlanacak kurumsal bir *"Dijital Ezenlik Eylem Planı"* çerçevesinde yapılandırılması; programın kurumsal aidiyetle benimsenmesini, kapsayıcılığını ve sürekliliğini güvence altına alacaktır. Sonuç olarak bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sosyotelizm eğilimlerinin demografik ve bağlamsal faktörlerle güçlü biçimde ilişkili olduğunu göstererek literatürdeki boşluğu doldurmakta, eğitim kurumlarına dijital bağımlılık temelli sorunları önleyici politika ve programlar tasarlama konusunda somut veriler sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aagaard, J. (2019). Digital akasia: A qualitative study of phubbing. *AI & Society*, 35(1), 237-244. <https://doi.org/10.1007/s00146-019-00876-0>
- Afifi, W. A., & Metts, S. (1998). Characteristics of distressing disclosures in close relationships: The transformational nature of disclosure. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(5), 619-639. <https://doi.org/10.1177/0265407598155002>
- Akbağ, M., & Sayiner, B. (2021). Dijital teknolojinin yansımaları: Ebeveyn teknoferansı ve sosyotelizmi. *Humanistic Perspective*, 3(3), 753-778. <https://doi.org/10.47793/hp.996220>
- Alcaide García, M., Félix Lerma, M. V., Gainza Perez, M. A., Rodriguez-Crespo, A., & Cooper, T. V. (2023). Psychosocial and personality trait associates of phubbing and being phubbed in Hispanic emerging adult college students. *Current Psychology*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04767-y>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi. (2024). *Bir bakışta üniversite*. <https://www.adu.edu.tr/tr/bir-bakista-universite>
- Aykaç, S., & Yıldırım, Ş. (2021). Gelişen dünyada nomofobi ve sosyotelist olma – sosyotelizme maruz kalmanın etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 243-256. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.60703-780598>
- Bagwell, C. L., Newcomb, A. F., & Bukowski, W. M. (1998). Preadolescent friendship and peer rejection as predictors of adult adjustment. *Child Development*, 69(1), 140-153. <https://doi.org/10.2307/1132076>
- Bakır, V., & Dilmaç, B. (2023). Examining the relationship between phubbing and mental health among university students: A mixed study. *Research on Education and Psychology*, 7(3), 602-621. <https://doi.org/10.54535/rep.1331114>
- Baron, R. S. (1986). Distraction-conflict theory: Progress and problems. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 19, pp. 1-40). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60211-7](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60211-7)
- Baym, N. K. (2015). *Personal connections in the digital age*. John Wiley & Sons.
- Bebermeier, S. (2023). Validierung der deutschsprachigen Versionen der Generic Scale of Phubbing (GSP) und der Generic Scale of Being Phubbed (GSBP). *MedienPädagogik: Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*, 139-161. <https://doi.org/10.21240/mpaed/00/2023.06.02.x>
- Blackhart, G. C., Nelson, B. C., Knowles, M. L., & Baumeister, R. F. (2009). Rejection elicits emotional reactions but neither causes immediate distress nor lowers self-esteem: A meta-analytic review of 192 studies on social exclusion. *Personality and Social Psychology Review*, 13(4), 269-309. <https://doi.org/10.1177/1088868309346065>
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Burgoon, J. K., & Jones, S. B. (1976). Toward a theory of personal space expectations and their violations. *Human Communication Research*, 2(2), 131-146. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1976.tb00706.x>
- Büttner, C., Gloster, A., & Greifeneder, R. (2021). Your phone ruins our lunch: Attitudes, norms, and valuing the interaction predict phone use and phubbing in dyadic social interactions. *Mobile Media & Communication*, 10(3), 387-405. <https://doi.org/10.1177/20501579211059914>
- Büyükgebiz Koca, E. (2019). Akıllı telefon bağımlılığı ve sosyotelizm üzerine bir yazın taraması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 399-411.
- Chi, L. C., Tang, T. C., & Tang, E. (2022). The phubbing phenomenon: A cross-sectional study on the relationships among social media addiction, fear of missing out, personality traits, and phubbing behavior. *Current Psychology*, 41(2), 1112-1123. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02468-y>

- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018). Measuring phone snubbing behavior: Development and validation of the generic scale of phubbing (GSP) and the generic scale of being phubbed (GSBP). *Computers in Human Behavior*, 88, 5-17. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.06.020>
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2016). How “phubbing” becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*, 63, 9-18. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.018>
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018). The effects of “phubbing” on social interaction. *Journal of Applied Social Psychology*, 48(1), 3-5. <https://doi.org/10.1111/jasp.12506>
- Çaka, C. (2021). Çağın teknolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (kavramsal bir bakış). *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 464-476.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196-205.
- David, M., & Roberts, J. (2021). Investigating the impact of partner phubbing on romantic jealousy and relationship satisfaction: The moderating role of attachment anxiety. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38, 3590-3609. <https://doi.org/10.1177/0265407521996454>
- Dokuz Eylül Üniversitesi. (2024). Öğrenci sayısı ve dağılımı. <https://sayilarla.deu.edu.tr/ogrenci-sayisi-ve-dagilim/>
- Eroğlu, H., Aygün, H. E., & Aksoy, S. (2024). Sosyal duygusal yalnızlık ve sosyotelist davranış [phubbing] arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), 1-25. <https://doi.org/10.20860/ijoses.1451388>
- Escalera-Chávez, M. E., García-Santillán, A., & Molchanova, V. S. (2020). Phubbing behavior: Is there a gender difference in college students? *European Journal of Contemporary Education*, 9(3), 546-551. <https://doi.org/10.13187/ejced.2020.3.546>
- Fang, J., Wang, X., Wen, Z., & Zhou, J. (2020). Fear of missing out and problematic social media use as mediators between emotional support from social media and phubbing behavior. *Addictive Behaviors*, 107, 106430. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106430>
- Farber, M. (2016). Smartphones are making you slack off at work. *Fortune*. <http://fortune.com/2016/06/09/smartphones-making-you-slack-at-work-survey/>
- Fleming, L. (2024). How phubbing is hurting your relationships. *Verywell Mind*. <https://www.verywellmind.com/what-is-phubbing-8647390>
- Floyd, K., & Voloudakis, M. (1999). Affectionate behavior in adult platonic friendships: Interpreting and evaluating expectancy violations. *Human Communication Research*, 25(3), 341-369. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1468-2958.1999.tb00449.x>
- Franchina, V., Vanden Abeele, M., Van Rooij, A. J., Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). Fear of missing out as a predictor of problematic social media use and phubbing behavior among Flemish adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(10), 2319. <https://doi.org/10.3390/ijerph15102319>
- Gao, B. (2023). Why cannot I stop phubbing? Boredom proneness and phubbing: A multiple mediation model. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 3727-3738. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S423371>
- Garcia, M. A., Lerma, M., Perez, M. G., Medina, K. S., Rodriguez-Crespo, A., & Cooper, T. V. (2023). Psychosocial and personality trait associates of phubbing and being phubbed in hispanic emerging adult college students. *Current psychology (New Brunswick, N.J.)*, 1-14. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04767-y>
- Gavcar, E., Büber, A., Balkis, M., & Simsek, C. (2023). The psychometric properties of the General Phubbing Scale in adolescents. *Pamukkale Tıp Dergisi*. <https://doi.org/10.31362/patd.1232372>
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Göksün, D. O. (2019). Sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 657-671. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.505642>

- Grieve, R., & March, E. (2020). 'Just checking': Vulnerable and grandiose narcissism subtypes as predictors of phubbing. *Mobile Media & Communication*, 9(2), 195-209. <https://doi.org/10.1177/2050157920942276>
- Grieve, R., March, E., & Watkinson, J. (2020). Inauthentic self-presentation on facebook as a function of vulnerable narcissism and lower self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 102, 144-150. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.08.020>
- Güley, B., Ulutaş Keskinkılıç, A., & Emre, O. (2023). Üniversite öğrencilerinde takıntılı mesajlaşma ve sosyotelizm ilişkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1233-1242. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1077080>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Han, J. H., Park, S. J., & Kim, Y. (2022). Phubbing as a millennials' new addiction and relating factors among nursing students. *Psychiatry Investigation*, 19(2), 135. <https://doi.org/10.30773/pi.2021.0163>
- Harianti, W. S., & Kurniawan, I. N. (2022). Parental phubbing and mental well-being: Preliminary study in Indonesia. *Communications in Humanities and Social Sciences*, 2(2), 53-59. <https://doi.org/10.21924/chss.2.2.2022.34>
- Hashempour-Sadeghian, M., & Shavazi, M. (2021). Internet and social isolation: A comparative study of the effect of internet use on social isolation between young and middle-aged individuals. *Shiraz E-Medical Journal*, 23(5). <https://doi.org/10.5812/semj.114601>
- Isrofin, B., & Munawaroh, E. (2021). The effect of smartphone addiction and self-control on phubbing behavior. *Jurnal Kajian Bimbingan Dan Konseling*, 6(1), 15-23. <https://doi.org/10.17977/um001v6i12021p015>
- Ivanova, A., Gorbaniuk, O., Błachnio, A., Przepiórka, A., Mraka, N., Polishchuk, V., & Gorbaniuk, J. (2020). Mobile phone addiction, phubbing, and depression among men and women: A moderated mediation analysis. *Psychiatric Quarterly*, 91(3), 655-668. <https://doi.org/10.1007/s1126-020-09723-8>
- Kadylak, T. (2020). An investigation of perceived family phubbing expectancy violations and well-being among U.S. older adults. *Mobile Media & Communication*, 8(2), 247-267. <https://doi.org/10.1177/2050157919872238>
- Karadağ, E. (2017). Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(2), 223-231.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 60-74. <https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.005>
- Ling, R. (2012). *Taken for grantedness: The embedding of mobile communication into society*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Liu, R., Wang, J., Gu, D., Ding, Y., Oei, T., Hong, W., & Li, Y. (2019). The effect of parental phubbing on teenager's mobile phone dependency behaviors: The mediation role of subjective norm and dependency intention. *Psychology Research and Behavior Management*, 12, 1059-1069. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S224133>
- Kelly, L., Miller-Ott, A. E., & Duran, R. L. (2019). Phubbing friends: Understanding face threats from, and responses to, friends' cell phone usage through the lens of politeness theory. *Communication Quarterly*, 67(4), 540-559. <https://doi.org/10.1080/01463373.2019.1668443>
- Molden, D. C., Lucas, G. M., Gardner, W. L., Dean, K., & Knowles, M. (2009). Motivations for prevention or promotion following social exclusion: Being rejected versus being ignored. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(2), 415-431. <https://doi.org/10.1037/a0012958>
- Núñez, T., Radtke, T., & Eimler, S. (2020). A third-person perspective on phubbing: Observing smartphone-induced social exclusion generates negative affect, stress, and derogatory attitudes. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 14(3).
- Özdemir, A. (2008). *Yönetim biliminde ileri araştırma yöntemleri ve uygulamalar*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Parmaksız, İ. (2021). The mediating role of social anxiety in the relationship between phubbing and mindfulness. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 1387-1420. <https://doi.org/10.17679/inuefd.904379>
- Parmaksız, İ. (2022). Romantik ilişkilerde modern engel: Partner sosyotelizmi (phubbing) üzerine bir derleme. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 6(11), 59-76.
- Peleg, O., & Boniel-Nissim, M. (2024). Exploring the personality and relationship factors that mediate the connection between differentiation of self and phubbing. *Scientific Reports*, 14, 6572. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-55560-1>
- Permata, B., Rahaju, S., & Yunanto, T. A. R. (2023). Phubbing in millennial generation: The influence of fear of missing out and self-control. *Journal of Educational, Health, and Community Psychology*, 12(1), 220-235.
- Rahmah, M., & Sanyata, S. (2024). Phubbing and its impact on student communication and relationship: A qualitative study on coping strategies and social implications. *AL-ISHLAH: Jurnal Pendidikan*, 16(4). <https://doi.org/10.35445/alishlah.v16i4.5801>
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior*, 54, 134-141. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.058>
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2017). Put down your phone and listen to me: How boss phubbing undermines the psychological conditions necessary for employee engagement. *Computers in Human Behavior*, 75, 206-217. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.05.021>
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2020). Boss phubbing, trust, job satisfaction and employee performance. *Personality and Individual Differences*, 155, 109702. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109702>
- Sanders, G. S., Baron, R. S., & Moore, D. L. (1978). Distraction and social comparison as mediators of social facilitation effects. *Journal of Experimental Social Psychology*, 14(3), 291-303. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(78\)90017-3](https://doi.org/10.1016/0022-1031(78)90017-3)
- Sarı, E. S., Kırbaş, Z. Ö., Güneş, H., Akeren, Z., & Semerci, V. (2023). Üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma durumlarının incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(2), 209-218. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.1225455>
- Sayiner, B., & Akbağ, M. (2023). Sosyotelizm: Farklı bağlamlarda bir değerlendirme. *Akademik Hassasiyetler*, 10(21), 80-115. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1224292>
- Schokkenbroek, J. M., Hardyns, W., & Ponnet, K. (2022). Phubbed and curious: The relation between partner phubbing and electronic partner surveillance. *Computers in Human Behavior*, 137, 107425. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107425>
- Sepetçi, P., Özdemir, S., & Sever, M. (2021). Canım sıkılıyor! Can sıkıntısı, sosyotelizm ve gelişmeleri kaçırma korkusu. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 26-36. <https://doi.org/10.55044/meusbd.962572>
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Süzer, E., & Koç, M. (2022). An examination of phubbing and being phubbed behaviors among Turkish teachers. *Journal of School and Educational Psychology*, 2(1), 13-21. <https://doi.org/10.47602/josep.v2i1.11>
- Sülü Akgül, C. (2023). İnternet ve akıllı telefon bağımlılığından sosyotelizme: Sosyal hizmet perspektifinden derinlemesine bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 11(31), 69-101. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1328519>
- Şahin, S., Demirhan, İ., Arıöz, A., & Ünsal, A. (2024). Assessment of the relationship between phubbing and personality types among university students. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(1), 115-128. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1394592>
- T'ng, S. T., Ho, K. H., & Low, S. K. (2018). Are you "phubbing" me? The determinants of phubbing behavior and assessment of measurement invariance across sex differences. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 7(2), 159. <https://doi.org/10.17583/rimcis.2018.3318>

- Tedeschi, J. T., & Harris, M. B. (2001). Impression management and influence in the organization. In R. M. Kramer & B. M. Staw (Eds.), *Research in organizational behavior* (Vol. 23, pp. 193–237). Greenwich, CT: JAI Press.
- Tong, W., Jia, J., Wang, P., & He, W. (2023). The associations between parental phubbing, adolescent phubbing, and adolescents' adjustments: A cross-lagged panel network analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01909-0>
- Trafton, J. G., Altmann, E. M., & Brock, D. P. (2003). Huh, what was I doing? A metacognitive model of the effects of interruptions on task performance. *Cognitive Systems Research*, 5(4), 1–12.
- Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. New York, NY: Basic Books.
- Uyar, P., & Ayar, D. (2024). Hemşirelik öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ve aile iletişiminin sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma durumlarına etkisi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 14(1), 83-89. <https://doi.org/10.33631/sabd.1206855>
- Ünalın, D., & Yıldırım, O. (2020). Dijital yerlilerin sosyotelizm (phubbing) eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(1), 276-297. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.644279>
- Vanden Abeele, M. M. P. (2020a). Digital wellbeing as a dynamic construct. *Communication Theory*, 30(1), 74–94. <https://doi.org/10.1093/ct/qtaa024>
- Vanden Abeele, M. (2020b). The social consequences of phubbing: A framework and a research agenda. In R. Ling, L. Fortunati, G. Goggin, S. W. Campbell, & Y. Ricci (Eds.), *The Oxford handbook of mobile communication and society* (pp. 158–174). Oxford: Oxford University Press.
- Wang, X., Wang, S., Wang, H., & Dong, W. (2024). Females suffer more from partner phubbing? The roles of romantic jealousy and relational aggression between partner phubbing and intimacy quality. *Current Psychology*, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05826-8>
- Wang, X., Zhao, F., & Lei, L. (2021). Partner phubbing and relationship satisfaction: Self-esteem and marital status as moderators. *Current Psychology*, 40, 3365-3375. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00275-0>
- Xie, X., & Xie, J. (2019). Parental phubbing accelerates depression in late childhood and adolescence: A two-path model. *Journal of Adolescence*, 78(1), 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.004>
- Xie, X., Wang, Y. J., Wang, P., & Lei, L. (2023). Parent phubbing and adolescent depressive symptoms: The role of parent-child attachment and self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 139, 107530. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107530>
- Yaman, Z., & Kavuncu, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal gelişmeleri kaçırma korkusunun ve sosyal ağ kullanım amacının nomofobi düzeyine etkisi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 555-570.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yıldız, E. P., Çengel, M., & Alkan, A. (2020). Öğretmenlerin nomofobi düzeylerinin demografik özelliklerine ve akıllı telefon kullanım alışkanlıklarına göre incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(1), 5096-5120. <https://doi.org/10.26466/opus.676329>
- Zhan, S., Shrestha, S., & Zhong, N. (2022). Romantic relationship satisfaction and phubbing: The role of loneliness and empathy. *Frontiers in Psychology*, 13, 967339. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.967339>
- Zhan, M., Zhao, J., & Chao, D. (2022). The relationship between phubbing, empathy, and social well-being among Chinese college students: A structural equation modeling approach. *Computers in Human Behavior*, 130, 107119.
- Zhang, J., Dong, C., Jiang, Y., Zhang, Q., Li, H., & Li, Y. (2023). Parental phubbing and child social-emotional adjustment: A meta-analysis of studies conducted in China. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 4267-4285.

Zhao, J., Guo, Z., Shi, H., Yu, M., Jiao, L., & Xu, Y. (2023). The relationship between parental phubbing and interpersonal aggression in adolescents: The role of rejection sensitivity and school climate. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(11-12), 7630-7655. <http://doi.org/10.1177/08862605221145722>